VILNIUS. Pirmadienis 1929 m. Liepos mėn. 1 d. III metai

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS.

Pirmyn!

№ — 14 (45)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrytka Nr. 115. Red. adr. ul. Antokolska 54a.	EINA DU KARTUS Į MĖNESĮ	Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai. Atskiras numeris 20 sk.

Dienos rūpesčiai.

Melo ir suktybių keliais eidama Lietuvos fašistinė valdžia, pastaruoju laiku sustiprinus opozicijos smaugimą, savo spaudoj ėmė girtis nepaprastu krašto vidaus padėties gerumu. Tų pagyrų skaičiun įeina ir opozicijos „sunykimas", ir visos tautos konsolidacija, ir viso krašto „pritarimas" vyriausybės vedamai politikai, ir ekonominis krašto gerbuvis ir t. t. Žodžiu, Lietuva, tas skurdus, biednas Europos kampelis, trumpu fašistų šeimininkavimo laiku, pasak jų spaudos, patapo, jei jau ne Biblijos rojumi, tai ir ne kiek toli nuo to. Apie tai, kad po pernykščių metų nederliaus, Lietuvos valstietis paliktas be paramos labai suvargo, kad ukininkai, kas tik gali, pardavę savo ukius bėga į Braziliją, kad darbininkai savo krašte neranda darbo, kad sodžių ir miestų biednuomenė badauja, kad visi notarai verčiasi tik vekselių protestavimu, o prekybinės įstaigos viena po kitos bankrutuoja ir t. t., apie tai, žinoma, fašistinių melagių spauda tyli. Maža to. Paskutinėmis dienomis, fašistai su ypatingu džiaugsmu ėmė girtis, kad ekonominė krašto buklė esanti Lietuvoj ant tiek gera, jog metinis valstybės biudžetas šįmet suvedamas su 40 milijonų litų pertekliaus!

Musų kraštas savo plotu nedidelis ir gyventojais neskaitlingas, kiekvienas, kas turi akis ir nori matyti, gali matyti tą visuotiną skurdą, kuriame atsidurė dauguma krašto gyventojų. Bet fašistams tas neapeina. Jie, neveizėdami į krašto suvargimą, randa galimu paimti iš piliečių 40 milijonų litų daugiau negu reikalinga. Jiems nerupi, kad ten kokiam nors mažažemiui išveda iš tvarto paskutinę karvę už nesumokėjimą mokesnių, kad daug kam liko laukai nesėti ir t. t. Valstietis nuo sunkios mokesnių naštos kvapo nebeatgauna, darbininkai ir plačioji liaudies masė apdėta netiesioginiais mokesniais pusbadžiai gyvena, o fašistai džiaugiasi, kad jie moka iš žmonių paimti keturiasdešimtis milijonų litų virš normos.

Lietuva kraštas biednas, gamtos turtų neturi, neskaitant miškų, kuriuos fašistinė valdžia baigia iškirsti; valstybinių įmonių, kurios duotų darbininkams darbą ir iždui pelną nėra. Visa mokesnių sistema pagrįsta muitais, akcyzais ir visokiais netiesioginiais mokesniais gulančiais sunkia našta ant plačiosios liaudies masės. Nebutų gal taip didelis blogumas jei atliekamos iždo sumos butų sunaudojamos produktingai, pakėlimui krašto ukio ir kulturos. Bet fašistai apie tai negalvoja. Jų tikslas išsilaikyti valdžioj, o tam išsilaikymui reikalingi pinigai. Taigi jie užuot suvartoję atliekamas sumas žemės ukiui, aprupinimui vis tebeskurstančių naujakurių, taisymui kelių, sausinimui pelkių, drenavimui laukų, statymui mokyklų, statymui elgetoms prieglaudų ir t. t., visas atliekamas sumas suvartoja—statymui naujų kalėjimų, papirkinėjimams, samdymui šnipų ir žvalgybininkų, kovai su kitaip galvojančiais savo krašto piliečiais, apsirupinimui savęs juodai dienai ir t. t. Kontrolės jokios patikrinimui aikvojamų žmonių pinigų jie neprileidžia, spaudoj kelti balsą griežtai draudžia. Krašto gyventojams palikta teisė vargti, lenkti savo nugarą po sunkia mokesnių nasta ir klausyti už savo pinigus pasamdyto policininko bizuno! Kitas visas, prigulinčias žmogui ir savo krašto

piliečiui teises, pasisavino fašistai, kurie pasiskelbe misionieriais, pasiųstais išganyti lietuvių tautą.

Kiek ilgai Lietuvos liaudis kentes ant savo sprando tuos parazitus, tai pareis nuo jos pačios noro ir pasiryžimo. Mes buvom ir pasiliksime tos nuomonės, kad vienintelis kelias Lietuvos liaudžiai išsivaduoti Iš šiandieninio skurdo ir sunkios vergijos yra — pradeti pačiai rupintis savo krašto reikalais, imant pavyzdį iš musų kaimynų.

Jei sykį mes esame iškovoję savo tautai nepriklausomybę, tai privalome taip susitvarkyti, kad butų visiems lengviau gyventi negu buvo po svetimųjų globai. O tokia bukle kaip dabar kad yra, kai vieni gali lebauti, pinigais švaistytis, gi kiti neturi juodos duonos kąsnio, neverta tų aukų, padetų kuriant savo valstybę.

Provokacijos keliais.

Voldemaro valdžia pradejo savo dienas priesaikos laužymu ir kartą įslejusi kreivu keliu nebegali iš melų ir provokacijų išbristi. Ne taip senai Voldemaras pareiške spaudos atstovams, kad L. Socialdemokratų Partija kaipo toki negali buti atsakominga už atskirų partijos narių veiksmus ir nespejo praeiti po to pareiškimo kelios dienos kaip, to paties Voldemaro įsakymu, trys niekingi liokajai — teisejas Jodelis, St. Šveikauskas ir apskr. virs. Matulevičius — L. Soc.-Dem. Partiją uždare. Partijos uždarymo motyvai kaip tik tie, del kurių, anot Voldemaro pareiškimo, partija negali buti uždaryta. Be Voldemaro įsakymo menki komisijos žmoneliai, be abejones, partijos neuždare. *Voldemaras šiuo savo žygiu dar kartą parode, kad jis yra begedis melagis.* Sako viena, daro visai ką priešinga, tai yra Voldemaro sistema. Žemiausios rušies melas lydi kiekvieną Voldemaro žingsnį. Pradedant nuo veidmainiško Voldemaro laiško Grinlui ir baigiant L. S. D. Partijos uždarymu Voldemaras pasiliko tas pats begedis, kurs be akyplešiško melo negali išsiversti Esama pasauly visokių diktatorių, bet tokio prasimelavusio niekšo kaip Voldemaras kitur pasauly nesurasi. Yra žmonių sergančių vagystes liga — kleptomanų. Kleptomanas vagia del to, kad vogus, jam pats vogimas sudaro malonumą. Kleptomanu Voldemarą negalima pavadinti, nes jis iždą vagia su išskaičiavimu, žinodamas, kad ateis juoda diena ir nebegalima bus vogti, bet reikes iš pavogtųjų gyventi. Užtat Voldemaras serga melo liga. Jam sudaro didžiausio malonumo pažadeti vieną ir padaryti visai priesinga. Desėtkai delegacijų, ypač iš kaires, vykusių pas Voldemarą su įvairiais reikalais, įsitikino, kad Voldemaro žodis ir supuvusio kiaušinio nėra vertas. Boba Smetoniene tuo žyilgsniu parodo kur kas daugiau padorumo.

Formalus partijos uždarymo motyvai.

Eilinlai pieškos iš draugijų registravimo komisijos, Voldemaro įsakymu uždarydami L. S. D. Partiją, nemokejo tam liokajiškam žyglui surasti net formalaus pateisinimo Komisija pasitenkina pasakiusi, kad atskiri socialdemokratai už demokratinį veikimą yra nuteisti arba yra pasižymeję tame veikime, o partija jų nepasmerkusi ir todel partija uždaroma. Ką atskiri partijos nariai dirba už tą partija, anot „paties" Voldemaro, negali atsakyti. Atskiri nariai dirba savo atsakomybe. Nei kruvinoji žvalgyba, nei liokajiski teismai nera įrodę, kad L. S. D. Partija per savo, statutu numatytus organus, butų pavedusi tam ar kitam partijos nariui veikti prieš fašistinį režimą. Įrodymų, reiškia, nera ir vienok partija uždaroma, o jos turtas atiduodamas... ligonių kasai. „Ismintingi" fašistai ateme iš ligonių kasų valstybes pasalpą ir pastate jas į neįmanomas materiales sąlygas ir dar didesniam ligonių kasų panlekinimui „perduoda" joms darbininkų partijos turtą. Fašistai šituo savo niekšišku pasielgimu norėtų ir socialdemokratų vedamas ligonių kasas padaryti savo niekšybes lyg ir dalyviais.

Siaurapročiai Lietuvos fašistai sugalvojo naują priežastį partijoms uždaryti, butent: *smerkti jas už tai, ko jos nepadare.* Jodelis, St. Šveikauskas ir Matulevičius savo motyvuose del L. S. D. P. uždarymo sako, kad partija nepasmerkusi savo narių, kurie dirbę prieš fašistus ir todel partija turinti buti uždaryta. Bet kokių įrodymų prieš L. S. D. P. fašistų budeliams nera, todel Voldemaras nepasidrovejo uždaryti partija už tą, ko ji nepadare. Tai bene pirmas atsitikimas pasauly, kur politine organizacija butų uždaroma tokiais atbulais motyvais. Bent del svieto akių Voldemaras ir jo liokajai turejo pakasyti pakaušius ir ką nors protingesnio sugalvoti. Reikia begalinio begediškumo reikalauti, kad partija savo narius, nukentejusius už politinį veikimą, dar kartą pasmerktų ir tuo sankcionuotų karo lauko „teismų" ir sužverejusios žvalgybos darbus. Toks reikalavimas tai jau nebera ir fašistiška politika, bet įsiutusių budelių išsityčiojimas.

Tiesa, yra politine emigracija, del kurios partija galetų pasisakyti. Bet kokia teise gauja smurtininkų gali daryti partijai ekzaminus ir reikalauti sau prielankių pasisakymų? Įdomiausia, kad L. S. D. P. visai ir nevenge viešai del emigracijos veikimo pasisakyti, tik ne vienas tų pasisakymų nepraejo pro cenzūros leitenantus. Fašistai reikalauja pasisakyti, ir kartu neleidžia pasisakyti, o veliau del „nepasmerkimo", t. y. nesulaukę iš partijos parsidavimo, partiją uždaro. Formaliai L. S. D. P. socialdemokratiškos emigracijos ir negali pasmerkti, nes einant statutu emigrantai, vien del nemokėjimo per 3 menesius nario mokesnio ir neprikl'ausymo prie kurios nors partijos organizacijos, nebera L. S. D. P. nariai. Reiskia partija gali tik pasisakyti del pol. emigracijos veikimo, o to fašistų cenzura kaip tik ir neleidžia.

L. S. D. P. ir emigracija.

Socialdemokratai emigrantai del formalių priežasčių nebera L. S. D. P. nariai, jie net sudare savo atskirą organizaciją, kuri pati sau nustato veikimo liniją. Bet užtat idėjinių ryšių su Lietuvos Socialdemokratija socialdemokratine emigracija nemano nutraukti ir nenutrauks. Išeję iš bendros organizacijos mes, emigrantai socialdemokratai, turime vilties vel grįžti į L. S. D. P. eiles ir parnesti jojon nesuterštą Lietuvos Socialdemokrato vardą. Lietuvos Socialdemokratų Partijos eilese mes, emigrantai socialdemokratai, išmokome gyventi Lietuvos liaudies gyvenimu, išmokome kovoti jos kovas, džiaugtis jos džiaugsmais. Fašistų teroro išvyti iš savo gimtojo krašto mes nenutraukiame ryšių su Lietuvos darbo liaudimi ir tatai fašistų akyse yra didžiausias musų prasikaltimas. Mums, emigrantams, Lietuvos liaudies kova už laisvę yra musų kova ir Lietuvos liaudies pergale bus musų pergale. Fašistiniai budeliai norėtų mus matyti atskirtus nuo Lietuvos liaudies kinų siena, o kai tas nesiseka, tai sugalvoja purvais ir niekšiškais prasimanymais pažeminti musų vardą ir tam nešvariam tikslui

prievarta nori išgauti ir L. S. D. P. pritarimą. Į šmeižtus galime atsakyti tik savo darbais akyvaizdoje Socialistinio Darbininkų Internacionalo ir kol jis musų veikimui pritaria ir jį remia tol ramiai galime praeiti pro visus fašistų ir jų samdynių prasimanymus.

Tikrosios L. S. D. P. uždarymo priežastys

Motyvai del kurių L. S. D. P. uždaroma yra tik formalumas, kurį galima vienaip ar kitaip atlikti. Tikrosios priežastys, del kurių L. S. D. P. uždaroma, gludi giliau. Gruodžio perversmas padejo pradžią fašistiniam režimui Lietuvoj. Apie fašistinę virsunę pacioj pradžioj pradejo grupuotis Lietuvos turtingieji sluoksniai ir visa fašistine diktatura įgavo aiškų turtingųjų diktaturos vaizdą. Fašistine diktatura Lietuvoje yra klasine diktatura. Voldemaras su savo leitenantų brigada valdo, o už jo nugaros spiečiasi ir jį patylomis ar net atvirai remia visa ir tautiškoji ir mažumų buržuazija. Tautiškieji šimtamargiai, is kevalo ką tik išsilupusi, vogtais pinigais pralobusi, lietuviška buržuazija, lenkiški dvarininkai ir žydiški pirkliai visi sildosi prie Voldemaro šono Lietuvos liaudies sąskaiton. Ambicingi lenkai dvarininkai patenkinti iš žemes reformos sustabdymo. Žydų nacionalistai, papratę del kiekvieno sprigio gvoltos rekti, po Voldemaro valdžia tyli ir nuduoda lyg jų Lietuvos savytarpis žudymasis visai neapeina. Triukšmingi Klaipedos dvarininkai ir biznieriai virskina Klaipedos krašto prasčiokus žemaičius ir be triukšmo klausosi nacionalistiško ryksmo Kaune. Kišenes interesai suartino visų tautų išnaudotojus apie kruviną Voldemaro saikos valdžią. Išnyko profesines sąjungos, nurimo kaimo bernai, socialistinis baubas kur tai pasislepe pogrindy. Išnaudotojams kuo didžiausia laisve išnaudoti — nei streikų, nei viešosios nuomones, nei laisvos spaudos nebereikia bijoti. Badas galutinai atidave darbininkus pramonininkų malonen. Kruvina sauvale, karo lauko „teismai", kalejimai, persekiojimai, žemes reformos sustabdymas, savivaldybių darkymas ir t. t. visa tai užgule sunkia našta Lietuvos darbo liaudį — darbininkus ir neturtinguosius valstiečius. Kumiečiai netekę samdymo įstatymo apsaugos, bežemiai be vilties gauti sklypą iš dvaro žemes, pavergtas darbininkas be teises organizuotis ir kovoti už savo buities pagerinimą, visa bednuomene be pilietinių teisių yra tie, kurie neša ant savo pečių diktaturos jungą. Kariškių grupes diktatura ir už jos nugaros prisislieję įvairių tautinių ir politinių spalvų išnaudotojai iš vienos puses ir pavergta Lietuvos darbo liaudis is kitos tai yra du priešingumai, kurie ankščiau ar veliau turės susidurti. To susiremimo bijo ne tik prie iždo prilipę diktaturos erkes, bet lygiai ir „demokratines" spalvos Vileišiai, Toliusiai ir k. Kuriam laikui Lietuvos darbo demokratija yra nusilpusi, pasyvi ir tik mažži bureliai aktingesnių žmonių stoja į nelygią kovą ir nežiurint žiauraus teroro tęsią išsivadavimo darbą. Nors nepasitenkinimo yra prisirinkę daug, bet aktingo platesnio išstojimo šiuo metu nera ir Voldemaras tautininkų partijos suvažiavime gali girtis „visiška vidaus stabilizacija". Bet tyla gali buti apgaulinga, bet koki, iš pažiuros ir menka priežastis, gali buti toji kibirkštis, kuri uždegs revoliucinį judejimą, kurs eis ne tik po obalsiu demokratijos, bet ir socialinių laimejimų.

L. S D. P. šiuo metu suvaržyta, snipais apstatyta ir be jokios galimybės bet ką nors legaliai veikti, nesudaro fašistams šiai dienai jokio pavojaus. Bet tai tik šiuo metu, kada masinis judejimas dar neissilingavo. Partijos vardas po visų persekiojimų ir puolimų ne tik nera nupuolęs liaudies akyse, bet priešingai, socialdemokratų vardas siandien stovi daug aukščiau negu bet kuriuo kitu Nepriklausomos Lietuvos gyvenimo metu. Tuo partija ir yra fašistams pavojinga. Ji kiekvienu metu gali pasidaryti centru, kuriame susimes revoliucinių masių vadovybe. To bijodami fašistai L. S. D. P. ir persekioja visais įmanomais budais, o pastaruoju metu ir visai uždare. Ar apygardos Teismas uždarymą panaikins, ar ne, nuo to daug kas nepasikeis. Jei neleis legaliai L. S. D. P. gyvuos ir nelegaliai ir atejus laikui stos revoliucinio judejimo priešakin. Nera jokios abejones, kad ar legali, ar nelegali L. S. D. P. tures dar daug aukų padėti iki darbo demokratijai atcis laisves valanda.

Paskutine fašistų provokacija.

Fašistai į kovą prieš socialdemokratiją įkinke ne tik šaulius, juristus, karo „teismų" budelius, žurnalistus ir geležinio vilko gaują. Kai nieks negelbsti sugalvoja provokacijas. Dabar galutinai paaiskejo paskutine provokacija, kurios auka yra Galinis ir eile kitų draugų. Savo gudrumu provokatoriai pasigirti negali, tą pripažįsta ir fašistines viršunes. Į butą partijos, kuri 22 m. savo gyvavimo veike nelegalese caro ir kaizerio režimo sąlygose, durni provokatoriai pakiša pundą nelegales literaturos, paskui padaro užpuolimą ir areštuoja visus kairen dešinen. Niekšai nemoka literaturos net į butą įnešti ir palieka ją buto koridoriuje, po kurį eina kas tik nori, nes jis neuždaromas. Tokiu budu žvalgybai nesunku ir tautininkų partiją išprovokuoti. Žvalgybos provokatoriai nesitenkina nelegale literatura, bet patys fabrikuoja „šifruotus" laiškus sau reikalingo turinio ir tuo operuoja savoj spaudoj ir eis į liokajų teismą, kad iš jo išgautų socialdemokratų pasmerkimą. Žvalgybos ranka matosi ir partijos uždaryme, nes partijos uždarytojai kaip tik remiasi paskutines provokacijos „daviniais". Fašistiniai teismai, žvalgyba ir samdomi provokatoriai dirba ranka rankon prieš socialdemokratus ir bendrai dirba fašistines diktaturos išlaikymui.

L. S. D. P. ir valstybe.

Fašistai kovoje prieš socialdemokratus visad nurodo, kad L. S. D. P., ar bent jos atskiri nariai, dirbą prieš Lietuvos valstybę. „Valstybes priešai", „priešvalstybiniai gaivalai" ir t. p. pravardžiojimai yra pirmieji žodžiai — kuriais žurnalistines „L. Aido" prostitutes kalba apie socialdemokratus. Kaip gi yra iš tikrųjų?

Nelengva yra ir įsivaizdinti kiek daug kvailumo plačiojoj publikoj yra ir visai teisingai sakoma, kad Lietuvoj nera tokio kvailio, kurs už save kvailesnio nesurastų. Del to ir demagogijai Lietuvoje yra apsčiai vietos. Ne taip dar senai Darbo Federacijos atsišaukimuose Voldemaras ir Smetona buvo perstatomi kaipo bolševikų agentai dirbą už rusų ir vokiečių pinigus, šiandien gi socialdemokratams primetami agentavimas svetimiems ir, žinoma, už lenkų ar dar kieno pinigus Blaivas žmogus užuot vaikęsis demagogų ryksmo pasižiurejęs į faktus atskirs teisybę nuo melo. Praeities L. S. D. P. darbai rodo nenuilstamą partijos kovą ne tik už darbo masių išsivadavimą, bet ir už nepriklausomą Lietuvos respubliką.

1896 m. Lietuvos Socialdemokratų Partija paskelbia obalsį Nepriklausomos Lietuvos sujungdama kovą del socialinių laimejimų su kova už Lietuvos laisvę. 1905 m. partijos vadovybej verdanti kova prieš caro vergiją įgauna pobudį kovos ir už Lietuvos nepriklausomybę. Vokiečių okupacijos metu, kai Smetona su klerikalais taryboje linksta uždeti Lietuvai vokiečių siulomą keturių konvencijų vergiją, socialdemokratai savo griežtu pasielgimu privercia pardaviką Smetoną susilaikyti. Smetonos su klerikalais Uracho rinkimas yra ir liks Lietuvos geda, prieš kurią Lietuvos socialdemokratai vedė griežčiausią kovą ir, jei Urachas butų

atsibaladoję Lietuvon, socialdemokratija but pajegusi jį iš musų krašto išguiti.

Partijos organo „Darbo Balso" propaganda už Lietuvos nepriklausomybę, partijos kova su bolševikais okupantais, partijos organizuojamieji partizanų buriai apie Šiaulus kovai prieš bermontininkų bandas ir nedaug tenusimanančiam politikoj gali prikišamai įrodyti L. S. D. P. nuveiktus darbus kovoje del Lietuvos Nepriklausomybes.

Tik demagogai gali neigti Lietuvos Socialdemokratų Partijos teigiamą reikšmę musų valstybes gyvenime atgavus nepriklausomybę. Dar 1920 m. partija iškėle reikalą įvesti nuosavą valiutą, bet, deja, be vaisių. Buržuazines partijos, su Voldemaru ir krikščionimis prišaky, tam priesinosi ir galų gale Lietuvos liaudis neteko visų savo piniginių išteklių, o keletas spekuliantų Vailokaičių sukrove didelius turtus. Hymanso projektas, atiduodantis Lietuvą Lenkijos glėbin, socialdemokratuose rado griežto pasipriesinimo. Klaipedos klausimo sprendimui ir nustatymui sugyvenimo su naujai prijungtu kraštu socialdemokratai nutiese pagrindus.

Pagaliau ir po fasistinio perversmo Lietuvos Socialdemokratų Partija pakartotinai yra pareiškusi prieš by kokį svetimų valstybių kišimąsis į Lietuvos vidaus kovas. Partijos aplinkraštyje iš 1928 m. vasario 10 d. sakoma: *„L. S D. P., nespekuliuodama netiketais putčais, nesirišdama su jokiomis išorinemis avantiuromis, stato bet gi vyriausiu savo uždaviniu dabartiniu metu atstatyti demokratinę, parlamentarinę santvarką Lietuvoje"*.

Paaštrejus 1927 m. pabaigoj santykiams su Lenkija partija Šiaures Rytų Europos kraštų socialistų konferencijoj pravede nutarimą, kuriuo smerkiama bet koks išorinis kišimasis į Lietuvos vidaus kovą už demokratines tvarkos atstatymą. Ir savo konferencijoj š. m. sausio men. partija vienbalsiai pasisake, kad demokratija Lietuvoje gali buti atstatyta tiktai paciai Lietuvos visuomenei verciant. Iš to viso seka, kad kovoje už demokratinį Lietuvos tvarkymasis L. S. D. P. pasitiki tiktai Lietuvos liaudies pajegomis, o to fasistai kaip tik ir bijo. Mes visai neabejojame, kad ir Vilniaus klausimą Lietuvos naudai gales išspresti tiktai Lietuvos socialdemokratija atsistojusi prie valdžios vairo, nes tiktai plačiomis Lietuvos ir Vilnijos masemis atsirėmus to klausimo galutinas sprendimas ir yra galimas.

Bet ir kovodama už Lietuvos nepriklausomybę L. S. D. P. deda į tą nepriklausomybę visai kitokį turinį, negu Lietuvos fašistai. Lietuvos socialdemokratai ir nepriklausomoj Lietuvoj nepripažįsta fasistų ir jų remejų pasisavintų sau teisių be pareigų, lygiai kaip nepripažįsta ir pareigų be teisių, nes tai yra vergija. Fašistinej Lietuvoj visas valstybes išlaikymas ir gynimas gula ant liaudies pecių, o visas teises valstybeje pasiglemže sau diktatoriai ir įvairiaplaukiai išnaudotojai. Socialdemokratams nepriklausoma Lietuva reiškia darbo žmonių respublika, tuo tarpu kaip fašistai iš Lietuvos padare smurtininkų ir išnaudotojų respublika. Lietuvos Respublika, kuri iš liaudies viską ima ir jai tik pančius ir vergiją teduoda, gali išnykti nepalikusi liaudy jokio giliesnio pedsako. Kam brangi Lietuvos valstybės ideja, tas turi stengtis įdiegti ją į darbininkų ir valstiecių širdis, nes tik liaudies sąmoningai remiama Lietuvą bus atspari visokiems įvykiams. Taip suprantant ir gyviausieji Lietuvos valstybes interesai reikalauja, kad fašistinis jungas kuo greičiausiai butų nuverstas.

Kas iškovos demokratiją.

Fašizmas yra buržuazines diktaturos forma. Nors demokratijos obalsius paskelbe buržuazija dar Did. Francuzų Revoliucijos metu, bet klaida yra manyti, kad buržuazija demokratiją ir įgyvendino. Visai priešingai, buržuazija sugyvena su visokia tvarka, jei tik jai nekliudoma laisvai išnaudoti darbo mases. Demokratija buvo iškovota darbininkijos pastangomis ir tik darbininkų masemis atsiremusi demokratija ir gali laikytis. Kai demokratinej tvarkoj pradeda įsigaleti darbininkai ir eiti prie savo socialistinių siekimų įgyvendinimo, buržuazija tuoj persimeta į fašizmo liogerį. Taip įvyko ir Lietuvoje ir todel demokratine tvarka Lietuvoj gali buti atstatyta per kovą tik Lietuvos darbininkų ir valstiecių bendromis pastangomis. Demokratinių valstiečių liaudininkų griuvimas aiškiausiai mus moko, kad darbininkai ir valstiečiai gali pasitiketi tiktai savo pajegomis nelaukdami iš buržuazinių grupių jokios pagelbos. Lietuvos socialdemokratijai istorija duoda sunkų uždavinį buti priešaky kovojančios liaudies už demokratinį Lietuvos tvarkymasis ir už darbo masių laimejimą.

J. S.

300 milijonų litų.

I.

„Valstybes pajamų ir išlaidų 1929 m. sąmata — vadinamas biudžetas — paskelbtas Smetonos „Vyr. Žiniose" gegužes 15 d. duoda vaizdą, kaip „tautiškoji" užgrobikų valdžia seimininkauja su Lietuvos liaudies pinigais. Šiais metais biudžetas siekia 300 milijonų litų. Tiek fašistai tikisi iš Lietuvos liaudies išpumpuoti pinigų ir netenka abejoti, kad išpumpuos, nes mokesnių išieškojimas fašistinej Lietuvoje yra „puikiai" pastatytas. Nesibaigiančios licitacijos ukininkų ir smulkiųjų pirklių turto, aplipintos varžytynių skelbimais valscių valdybų ir policijos nuovadų sienos liudija, kad fašistai, kaip savo kruvinoj vidaus politikoj, taip ir mokesnių išieškojime laikosi „kietos rankos". Šiais bado metais fašistai giriasi išieškoję mokesnius su pertekliais, o ir bado ištiktoms sritims gelbėti fašistai neatleido ne cento mokesnių. Turtingiesiems ir prašmatniesiems ukininkams mokesniai buvo atideti, bet ir tai už atidejimą reikia moketi palukanos, o milžiniska valstiečių dauguma pati badaudama sumokejo visus užkrautus mokesnius. *Griežtas mokesnių išieškojimas yra fašistines finansų politikos pagrindas.* Tegu žuva ukininko ukis, bet mokesniai turi buti sumoketi. Tegu licituojasi nuskuręs pirklys, by tik valdžia atsiima mokesnius. Taip elgiantis, žinoma, nesunku yra Voldemarui girtis „pertekliais".

Napoleonas užkariautas žemes mėgdavo apdeti kontribucija. Per savo šnipus Napoleonas sužinodavo, kaip apkrautieji kontribucija reaguoja į okupantų reikalavimą moketi. Jei gyventojai verkdavo, Napoleonas budavo patenkintas ir sakydavo „jei verkia, reiškia sumokes", bet jei kur gyventojai į reikalavimą mokėti atsakydavo juoku, tai Napoleonui buvo ženklas, kad mokesnių nesurinksi. Iki šiol Lietuvos gyventojai, fašistų okupantų spaudžiami, verke; ir ukininkai ir pirkliai ir darbininkai skundesi sunkiu gyvenimu. Dabar ir Lietuvoje artinasi laikas, kai nuskurę valstieciai prades „juoktis", nes jei nera iš ko moketi, jei ir policija nieko nebegales aprašyti ir is varžytynių parduoti, tada jau galima „juoktis".

Lietuvos biudžetai senlau.

Biudžetas atvaizdina krašto socialę strukturą. Jis parodo kokie gyventojų sluosniai valstybes išlaikymui daugiausiai moka ir kokie iš surinktųjų pinigų naudojasi. Lietuvos biudžetai iš pat pradžios turėjo k l a s i n i ų b i u d ž e t ų pobudį. Iš biednųjų imti ir turtin-

giems duoti tai buvo pagrindine „krikščioniškųjų" laikų biudžetų žyme. Bet vistik Seimų laikais nebuvo galima visai apeiti biednuomenes reikalų. Nedarbas, arba nederlius kurioje nors srityje, priversdavo valdžią atkreipti demesį į daugiausiai pritvinkusius skaudulius ir ieškoti pagelbos. Tokiu budu nors dalis pinigų, surinktų is netiesioginių mokesnių, tekdavo plačiosioms masems.

Trumpas socialdemokratų ir liaudininkų valdymo laikas neįneše daug atmainų į Lietuvos finansų ukį, nors pakeitimų gerojon pusen visgi buvo. Ankščiau metomos pašalpos ir „paskolos" liaudies priešams — klerikalams išnyko. Vietoj kunigų algų biudžete figuravo valstybes parama ligonių kasoms. Neproduktingos išlaidos kariuomenei, policijai ir valdžios aparatui buvo mažinamos, o jų vieton didinamos išlaidos produktingiems krašto reikalams (pradžios ir specialinems mokykloms, nusausinimo darbams, sveikatai ir t. p.) Mokesnių pertvarkymo, del trumpo laiko ir del koalicijos prigimties, nebuvo galima praversti, bet turint galvoj, kad demokratiškas pusmetis buvo tik pradžia reformų, galima su pasitenkinimu nurodyti į demokratines vyriausybes laikotarpį, kaipo į pavyzdį taupaus ir tikslaus seimininkavimo.

II.

Fašistinio biudžeto pajamos.

Po fašistinio gruodžio perversmo, kai valdžia pateko į neatsakomingų užgrobikų rankas, biudžetų vaizdas keičiasi. Fašistai remia savo viešpatavimą ne liaudies įgaliojimu, bet karininkais, policija, šnipais, parsidavusiais šauliais ir dvarininkų bei šimtamargių parama. Prieš liaudį fašistai neatsakomingi. Iš liaudies surenkami mokesniai dabar eina ne liaudies, bet karininkų, šnipų, policijos ir turtingųjų reikalams.

Fašistai padidino liaudžiai mokesnių naštą. Užtenka palyginti atskirų metų biudžetus, tuoj pamatysime kiek mokesnių našta yra dabar padidejusi. Bendrosios paskutiniųjų metų biudžetų sumos buvo šios:

1926 metais	241 935.375	litų
1927 „	*229.535.703*	„
1928 „	250.407.800	„
1929 „	*300 862.822*	„

1927 m. biudžetas buvo sudarytas demokratines vyriausybes ir nors fašistai jį ir pakeite (įneše pusantro milijono kunigų algoms, išbrauke parama ligonių kasoms ir bedarbiams) visvien mokesnių našta tais metais buvo palyginimai lengviausia. Įsigalėję fašistai ne tik įvede musų kraste politinę vergiją, bet apsunkino krašto gyventojus ir daug didesniais mokesniais.

Fašistai naikina krašto turtus-miškus. Buvęs liaudininkas, veliau ukininkų partijos atstovas, o dabar fašistas žemes ukio ministeris Aleksa, seniau apskaičiavo, kad Lietuvoje miškų savo reikalams neužtenka ir del to išvežti nera ko ne galvoti. Persikrikštijęs į fašistus Aleksa savo nuomonę griežtai „pakeite" ir dabar be jokios atodairos naikina Lietuvos miškus. Palyginę pamatysime, kad

1927 m. iškirsta miško už	17.065.800	litų
1928 „ „ „ „	28 532.589	„
1929 „ *numatyta iškirsti*	*30 938.240*	„

Reiskia, šiais metais fašistų karajedai iškirs *už 14 milijonų litų daugiau* miškų, negu demokratiškos vyriausybes biudžetu buvo numanyta kirsti 1927 m. *Taip musų miškus naikino tiktai okupantai vokiečiai karo metu.* Dabar okupantų darbą dirba fašistine „tautiškoji" nieksų vyriausybe.

Lietuvos miškas kertamas ne krašto atstatymo reikalams, bet jis plaukia užsienin. Nubiednejusi Lietuva fašistų valdoma pati save licituoja, paraudama tuo pačiu savo nepriklausomo buvimo pagrindą.

Mokesnių našta Lietuvoje gula ant biednuomenes. Jau ir seniau Lietuvos mokesčiai buvo neteisingai paskirstyti, bet pagrobus valdžią fašistams, padetis dar labiau pablogejo. Netiesioginiai mokesniai-muitai, akcyzai — kas met auga, o daugumas tiesioginių mokesčių taip sutvarkyta, kad ir juos turi sumoketi prekių pirkejai. Žemes mokestis fašistams šiais metais duoda 17 milijonų litų. Jis paliečia skaudžiausiai neturtinguosius mažažemius ukininkus, nes Lietuvoje mokesnių žvilgsniu viešpatauja „lygybe" ir tiek biednas tiek bagotas nuo hektaro turi lygiai moketi. Vien iš pabaudų, už laiku nesumoketą žemes mokesnį, fašistai šiais metais surenka 500.000 litų, kuriuos, žinoma, sumokes neturtingieji ukininkai. Mokestis už nekilnojamą turtą miestuose ir miesteliuose šiais metais fašistams duos 4.500.000 litų ir 100.000 lt. pabaudų už laiku nesumoketą mokestį. Šitas mokestis visu sunkumų gula ant butų nuomotojų ir smulkių savininkų miesteliuose. Prekyba 1929 m. sumokes 5 180.000 litų mokesčių, bet yra žinoma, kad ne tik prekybos mokesčiai, bet ir pirklių armija minta iš darbo žmonių prakaito. Prekybos stovis yra tik atvaizdas krašto ekonomines padeties, o tą geriausiai parodo Lietuvos žydų sauksmas į užsienio žydus gelbeti badaujančius Šiaures Lietuvos žydus, daugiausiai smulkius pirklius, del krašto nubiednejimo atsidurusius dideliame varge. Lietuvos pramone del mažų rinkų skursta, nors iš to visai neseka, kad pramonininkai skursta. Skurdi pramone Lietuvoj reiškia mažos algos darbininkams ir aukštos kainos pramonės dirbiniams. Pramoninkai savo pelnus apsaugo susimetę į sindikatus. Odos, degtukų, tabako, alaus, žvakių(!) ir kitokis sindikatai, pasislepę už aukštų muitų, diktuoja kainas Lietuvos vartotojui. Tuo keliu ir pramonei uždeti mokesniai — šiais metais 2.785.000 litų — yra sumokami ne iš pramoninkų, kartais stebetinai aukštų, pelnų, bet yra suverčiami ant prekių pirkėjų.

Netiesioginiai mokesčiai fašistinėj Lietuvoj nuolat auga. Palyginus su 1927 m. netiesioginiai mokesčiai taip atrodo:

1927 m. netiesiog. mok.	98.102 360 lt.	
1929 m. „ „	102 661.830	„*)

Paaukštinti muitai ir akcyzai tai fasistų politika netiesioginių mokesčių srity, tuo tarpu kaip demokratines vyriausybes netiesioginiai mokesčiai buvo mažinami. Stambią pajamų sumą fasistinėj Lietuvoje sudaro baudos ir įvairus konfiskatai. Šiais metais fašistai Lietuvos piliečius nubaus už 2.742.100 litų.

Žymią dalį šitoje sumoje sudaro baudos ir konfiskacijos „priešvalstybinių" žmonių turto.

III.

Kaip fašistai liaudies turtą aikvoja.

Lietuvos valstiečiai ir darbininkai, patys nedavalgydami ir gyvendami nekulturingose sąlygose, sumoka į iždą milijonus, kuriuos fašistų užgrobikų valdžia skirsto sulig savo nuožiuros. Lietuvoj nera krašto gyventojų atstovybes, mokesnius uždeda ir aikvoja „tautiškoji" smurto valdžia. Biudžetą priima ir keičia Voldemaro šaika sulig savo užgaidų. Ką Voldemaras kala, tą Smetona zalatija, o gyventojų valios ir noru nieks neklausia.

Fašistai iš valstybes biudžeto pirmiausiai patys save aprupina. Apsirupinus „tautos vadams" pinigai leidžiami issilaikymo tikslams. Policija, snipai, fasistiniai karininkai ir šauliai dabar turi aukso dienas. Kas lieka nuo valstybes aparato leidžiama turtingųjų reika-

*) Netiesioginių mokesnių pernai buvo numatyta 102 milijonai litu, bet surinkta, del pakelių muitų ir akcyzų, 21 milijonas daugiau. Tas pats bus ir šįmet!

lams tenkinti. Lietuvos darbininkai ir valstiečiai, kurie visus mokesnius sumoka, negauna iš valstybes nieko, žinoma, jei neskaityti kalejimų ir policijos bizuno.

„Tautos vadai" savęs „neskriaudžia". Fašistinis „vado" šeselis Smetona ima metams algos *96 000 litų*. Is viso prezidento kanceliarija sueda per metus *260.499 litus*.

Seimui skiriama 403.000 litų, bet kadangi jo nera, tai visi pinigai skirtieji Seimui tenka fašistiniams karininkams, kurie dabar Seimą atstoja.

Faktiškasis diktatorius Voldemaras „netiketiems" *savo* reikalams turi pasiskyręs *800.000 litų* ir specialiuose kredituose *1.800.000 litų*. Tokiu budu Voldemaro reptilijų fondan šiais metais tenka *2 milijonai 600 tukstančių litų*. Iš tų pinigų Voldemaras ne tik sau ir savo „žmonai" gali pirkti Paryžiuje vilas, bet gali apmoketi ir iš opozicijos perbegusius Papečkius ir panašius judošius. 2.600 tukstančiais litų Voldemaro fondai neišsisemia, nes jis kaipo užsienių reikalų ir ir kr. aps. ministeris turi krašto aps. ir už. reik. ministerijų kredituose fondų, is kurių yra papirkinejama užsienių spauda ir dar kai kas.

Valstybes taryba, kurioje susirinko fasizmo „žiedai" per metus sueda *292.004 litus*.

Fašizmas Lietuvoje laikosi teroru, o teroras yra vykdomas su pagelba viešosios ir slaptosios policijos, šaulių, šnipų, provokatorių ir įskundejų. Visa tai kaštuoja daug pinigų, todel šiais metais policijai ir yra paskirta *17 milijonų 973 tukstančiai 154 litai*. Policija fašistinej Lietuvoj šiais metais daugiau kraštui kaštuoja negu visos pradžios mokyklos, kurios šiais metais padarys išlaidų 17.344.915 litų. Fašistai, matomai, mano, kad juo daugiau policijos ir juo mažiau mokyklų, juo ilgiau jie gales viešpatanti Lietuvoje. Tarp išlaidų policijai yra keistų pozicijų, kaip tai paskirta 600.000 litų nusikaltėliams sekti (!) Žinantiejį sako, kad tai yra fondas, is kurio bus mokamos premijos už „teroristų" gaudymą. Viešosios policijos skaičius Lietuvoje per pastaruosius kelius metus nera tiek padidejęs, kad tuo but galima pateisinti išlaidų padidejimą keliais milijonais, užtat šnipų skaičius auga kaip ant mielių, juk visi nori iš iždo už šnipavimą gauti ir, žinoma, gauti kuo daugiausiai. Todel V. R. ministerijos biudžetas ir siekia iš viso 24 milijonų litų.

Krasto apsaugos ministerija šiais metais išleidžia *49 milijonus 354 tukstančius litų*.

Palyginę su paskutiniaisiais metais matysime, kaip fašistai krašto „apsaugos" išlaidas ispute. Kr. Aps. Ministerijai isleista:

1926 m.	. . . .	44.964.000 lt.
1927	*„ . . . .*	*38.991.060 „*
1928	„	49.126.039 „
1929	„	49.354.000 „

Gali kas manyti, kad padidinimas išlaidų K. Ap. M-jai eina kariuomenes ginklavimui, bet taip manyti butų klaidinga. *Ne ginklavimui, bet kariuomenes papirkimui ir šnipinėjimui išleidžiama šiais metais daugiau negu 1927 m. visa 10 milijonų litų.* Fašistinių leitenantų (komsomolcų) jačeikos kariuomenes dalyse, apmokejimas gaujos šnipų ir „specialus" atlyginimai aukštesniems karininkams kainuoja kasmet Lietuvos liaudžiai milijonus litų. Iš K. Aps. Ministerijos žyvijasi ir fašistams parsidavę šauliai, kurie už „sugaištą laiką" bedabodami kelius, darydami kratas gauna dienpinigius iš K. Ap. M-jos, o už šnipinejimą gauna „atlyginimą" iš V. R. M-jos. *Kr. Aps. Ministerija yra tas šaltinis, iš kurio fašistai be jokios, net ir paviršutines, kontroles gali vogti, kiek jiem tinka.*

Vidaus R. M-joj ir Krašto Aps. M-joj sedi fašistines diktaturos ramsčiai — žvalgyba ir fašistiniai karininkai. Be to, diktatura skiria daug pinigų ir įvairiems „savųjų" reikalams k. t. kreditai, pasalpos. Finansų M-joj yra virš 10 milijonų litų numatytų padalyti tarp saviškių. *Finansų ministeris turi paskirtą specialų fondą 7.450.000 litų*, kurį naudoja kaip išmano, o kadangi Tubelis nieko neismano, tai už jį rupinasi jo šefas Voldemaras ir kiti fasizmo šulai. Be to, toje pačioje ministerijoj yra paskirta 500.000 litų „prekybos ir pramones įstaigoms ir miestų gyventojams nepaprastų rekvizicijų bei mokesnių grąžinimui", kas reikškia subvencijas „tautiškai" spekuliacijai ir parazitinei „tautiškai" buržuazijai. Nežinia kokioms „paskoloms iš valstybes iždo duoti" skiriama 700.000 litų. Kas tomis paskolomis naudojasi liudija tautos „vadų" ir „vadukų" staiga įsigijami ukiai, statomi namai ir p.

Perdaug išpusti žvalgybos etatai ir fondai, „specialus" visų ministerių kreditai, paskolos, neva „rekvizicijų" grąžinimai ir visiška stoka kontroles daro visą biudžetą falsyvu ir neatvaizdinančiu tikrų islaidų. Vagles Voldemaro valdžiai toks biudžetas kaip tik duoda progos sauvaliauti iki valiai. Liaudžiai toks biužetas reiškia tą, kad šaika vagių su jos turtu ir šeimininkauja ir vagia kaip ir kiek tik gali[1].)

Fašistai visur giriasi giną ukininkų reikalus, nors pažiurejus į Žemes U. M-jos islaidas matome visai ką kitą. Štai palyginkime: Ž. U. M-ja turejo išlaidų

1927 m.	. . . .	28 709.379 litus
1929 m.	. . . .	25.220.040 „

Reiškia šįmet žemes ukio reikalams iskaitant į Žemes U. Rumus skiriama 3½ milijono litų mažiau, negu demokratiškoji vyriausybe 1927 metams buvo numačiusi. Kur čia ukininkų reikalų gynimas?

Lietuvai labai opus yra nusausinimo darbai, bet fašistai ir čia ukininkus suvedžioja. Nusausinimui išleista:

1927 m.	. . . . .	2.500 000 litų
1928 m.	. . . . .	1.000 000 „
1929 m.	*skirta*	700.000 „

Skaičiai patys už save kalba. Jei Lietuvos ukininkai skaitytų, kad ir tą falšyvą Voldemaro biudžetą, jie suprastų, kaip diktatura juos melžia ir apgaudineja.

Kunigams fašistine valdžia „sąžiningai" moka kas met po pora milijonų iš liaudies kišenes. Šįmet kunigai, rabinai ir kitokie „dvasiski ganytojai" gauna

Algų	1.669 984 litus
Kunigų Seminarijoms . .	307.754 „
Už tikybos mokymą pradžios mokyklose . .	540.000 „
Viso . .	2.517.738 litus

Fašistai kunigų algas tycia perkele iš V. R. M-jos biudžeto į Svietimo M-jos biudžetą, kad šis atrodytų kiek didesnis. Tikrenybej svietimo reikalai Lietuvoje begaliniai yra užleisti ir dabar arti puses mokyklinio amžiaus vaikų, nežiurint popierinio priverstino mokymo, nelanko mokyklų.

Trumpame straipsny negalima plačiau[2]) iš nagrineti sių metų biudžetą, bet ir iš aukščiau pasakyta aisku, kad fašistai, valdydami kraštą be kontroles, surinktus mokesnius naudoja ne liaudies, bet savo ir savo pakalikų reikalams. Liaudies pinigais tunka liaudies priešai. Taip ir bus tol, kol šalies šeimininkai — darbininkai ir valstiečiai bendrai su kareiviais nesukils ir nenuvers fašistų diktaturą.

A. B.

---

[1]) S. m. biudžete yra mažiausiai 15 — 17 milijonų litų, kuriuos fašistai gali pavogti, ar pasidalyti tarp „savųjų". Ar jie vogs ar „dalysis" moketojams nesudaro jokio skirtumo.

[2]) Plačiau apie fašistinį biudžetą galima pasiskaityti knygutėje „Fašistai Lietuvą į pražutį stumia" ir „Pirmyn" š. m. 5 nr. straipsny „Kaip jie šeimininkauja".

Valstiečių liaudininkų bankrotas.

Jono Vileišio pasitraukimas iš valstiečių liaudininkų tarpo yra labai reikšmingas įvykis visai v. liaudininkų partijai. Patį faktą, kad J. Vileišis, budamas v. liaudininkų pirmininku, tuo pat metu kai jo partijos narius Šiauliuose nekaltai žude, ejo nusilenkti budeliui Voldemarui, galima aiskinti ir liokajišku Vileišio budu. Bet tas faktas nera vienas, visa liaudininkų organizacija kryksta, kas galva, tai atskirai galvoja ir atskirai veikia. Organizacija, kaipo toki, nebegyvena organizacijos gyvenimu, o tai reiškia, kad partija yra nepriaugusi gyvenimo statomiems klausimams rišti, neduoda atsakymo į dienos klausimus, kitaip sakant, pergyvena suirimą. Tas pats Vileisis kadaise, kai Smetona su sebrais rinko Urachą Lietuvos karaliumi, Smetonai priešinosi ir ėjo kartu su socialdemokratu Kairiu. Šiandien, kai Smetona su Voldemaru patys pasidare Urachais, Vileišis atsigule prieš juos ant pilvo ir padeda jiems žudyti savo partijos narius. Albinas Rimka, 1926 m. demokratinis finansų ministeris, nors per savo visišką nesugebejimą neinešė Seiman ne vieno plačiosioms masems mokesnių palengvinimo, vienok nuejęs pas fašistus kalba apie demokratijos krizį turedamas, matomai, galvoje, savo nevykusį ministeriavimą. Liaudininkas Papečkys, sąmoningai pardavęs demokratiją fašistams, sedi dabar V. Tarybos penlukšlių skaičiuje. „Demokratijos programų“ kurejas Dailide ministeriauja Stokholme ir spiauna ant demokratiškų programų. Partija Dailidę pateisina, nes, girdi, v. liaudininkams nedraudžiama užimti valstybinių tarnybų. Liaudininkų vadai nera tiek jurgiai, kad neatskirtų valstybes tarnautojų, kurie yra politiniai už visą režimą atsakomingi ir tarnautojų be tokios atsakomybes. O jei kalba bendrai, tai tik iš konfuzo, nes neturi ką sakyti. Tai mažas bukietas v. liaudininkų vadų, nuejusių bernauti fašistams. Prie jų galima priskirti Toliušį, Strimaitį ir kitus*).

Yra ir kitokių liaudininkų, kurie ne pasiuntinių kedese, bet kalejimuose desetkais sedi. Pajaujis, Bildušas, nužudytieji Šiauliuose, Tauragej ir Utenoj liudija, kad yra ir kitokių liaudininkų. Žinau Lietuvoj vieną vietą, kur yra ketveriopi liaudininkai — vieni nuejo į fašistus ir ten neblogai susišilde, kiti sako, „mes palauksime, pažiurėsime kas bus“, treti pataria dirbti, nors patys pirštų nepajudina ir pagaliau daug iš eilinių praščiokų liaudininkų įsitrauke į priešfašistinį veikimą. Kuomet partijos žmones taip issivažineja, tai nebėra partijos, bet yra tik plikas vardas. Daugelis liaudininkų del tokios padeties partijoj visai surugo ir toliau savo slenkščio niekuo nebesirupina.

Kur priežastis šito v. liaudininkų bankroto? Mano supratimu priežastis yra ta, kad v. liaudininkų partija niekada nera buvusi vienalyte organizacija. Ji žadejo visiems viską ir niekam nepajegė savo pažadų tesėti. V. liaudininkai niekad nežinojo kokiu visuomenes klodu jie remiasi ir ko siekia. Garbinamoji demokratijá, truputis liberališkumo, likučiai socializmo, šliupizmas ir šiaip maišalyne vykusių ir nevykusių dalykų, tai v. liaudininkų ideologija. Kai reikėjo laikyti kvotimai su tokia idealogija toli nevažiuosi ir nieko nepritrauksi

Pajaujis, Bildusas ir draugai kovojo už demokratiją, bet žiurint į Vileišius, Toliušius kiekvienas klausia, kas už tos demokratijos slepiasi. Demokratija tai tik forma, o del tos ar kitos formos savęs pavojun statyti iš tikrųjų nera verta. Reikia žinoti, kas po demokratine skraiste slepiasi — ar dvarininko Vileišio, ar Lietuvos mažažemio interesai. V. liaudininkai to atsakymo del savo margumo nepajege duoti. Ir šiandien, kai v. liaudininkai iškryko, kaip žydo bites, juos išskyre ne kas kitas, kaip klasiniai priešingumai. Aš nekalbu apie atskirus asmenis, jie ne įrodymas, bet imu visą partiją.

Atskirus asmenis bet kas gali paviliotí, o tokiems prochvostams kaip d-ras Mikulskis daug ir nereikia, bet liaudininkuose begimas jau reiškiasi masiniai. Ir tas dar nebutų nepataisoma beda, jei liekantieji žinotų, ko jie nori ir ko jie laikos.

Klerikalizmo laikais Lietuvoje demokratinemis frazemis ir opozicinga mina nesunku buvo patraukti balsuotojų simpatijų savo pusen, o liaudininkai turejo plačią organizaciją, daug judrių veikejų ir todel rinkimuose gavo didelio pasitikejimo. Bet po rinkimų, stojus valdžion, pasirode tikrasis v. liaudininkų politinis impotentiškumas Visiškas sustingimas, jokios naujos idejos, jokio plano, tai buvo liaudininkų programa valdžioje. Pakairejusių masių įvaryti koalicijon su socialdemokratais liaudininkai ne tik patys tunojo vietoje, bet budriai dabojo, kad ir koalicijos draugai nenueitų toliau jiems priimtų ribų, kitais žodžiais, irgi vietoj tupciotų. Net tokiame klausime kaip kunigų algos liaudininkai supasavo ir Seime, del vieno liaudininko balsavimo už kunigų algas, visa paliko po senovei. Prieš pat pesversmą, persigrupuojant koalicinei vyriausybei, liaudininkų vadai nesidrovejo vesti derybas su krikščionimis demokratais del koalicijos sudarymo.

Įvyko perversmas ir čia tai ir prasideta liaudininkų suglebimas. Fašistinį perversmą padejo rengti liaudininkai Papečkys ir Žubrys, o kai jis įvyko liaudininkai pirštu nepajudino, kad fašistinę bandą išvaikius. Kai p. Bortkevičiene verkšleno, kad reikia išvengti kautynių *tarp lietuvių*, kai Grinius sunaikino jau pasirašytą įsakymą kariuomenei išvaikyti fašistus, kai Dr. Staugaitis laužydamas savo žodį, atidare seimo posedį ir tuo atidare kelią fašistams į prezidento rumus, tuo metu liaudininkai palaidojo save ir kaipo demokratine grupe. Tolimesni įvykiai buvo tik tąsa išdavystes padarytos fašistinio perversmo metu.

Valstiečių masems vadų pasielgimas buvo nesuprantamas, o veliau pradejo darytis ir įtartinas. Šian-

*) Apie Toliušį pasakoja, kad jis sužinojęs apie Dr. Pajaujo rengiamą sąmokslą pasakęs; „Jei taip, reikes Voldemarui pranešti“. Už šito anekdoto tikrumą negarantuoju, nors jis yra charakteringas visam v. liaudininkų veikimui.

Fašistinio teroro auka.

ALEKSAS VOSYLIUS

Kauno universiteto studentas, nužudytas fašistais 1929 m. gegužes m. 23 d. Kauno s. d. kalejime.

dieną skylimas v. liaudininkų tarpe jau yra įvykęs, nors del siaučiančio teroro jis ir neiskyla viešumon, bet prie pirmos progos jį išvysime. Užtenka pasikalbeti su aktingesniais v. liaudininkų veikejais tenka dyvytis ta neapykanta, kurią jie savo isdavikiškiems vadams reiskia.

Pakrykimas liaudininkuose yra ne tik suprantamas, bet jis yra ir butinas. Dvarininkas Vileisis diktaturos ekonomine politika gali buti visai patenkintas, na o del demokratijos, tai ji but geras dalykas, jei už jos nesisleptų kumečio reikalavimas pakelti darbo mokesnį, jei nebutų prof. sąjungų, streikų ir t. t. Kai plačios mases nesitenkina plikomis demokratijos idejomis, bet nori ir savo skurdžią buitį pagerinti, tai reiškia jos dar nera prie demokratijos „pribrendusios" ir p. Vileišis ramia sąžine važiuoja į diktaturos abazą. Panasiai, kaip Vileišis, galvoja ir daugumas liaudininkų vadų ir todel kryksta liaudininkų partija. Diktatura klausimą stato labai suprantamoj plotmej: Kas už turtingųjų reikalus, eikit su diktatura, o kas už proletarus ir biednuosius tas „tevynes priesas". Taip klausimui atsistojus liaudininkų vadų daugumas ir turtingieji partijos elementai eina su diktatura, o biednieji stoja ir stos į priešfašistinę kovą. Todel ir priejo, kad kai kurie liaudininkų vadai padeda kruvinam šuniui Voldemarui žudyti savo partijos draugus

Kaip susigrupuos nuo v. liaudininkų atsiskyrę kairesnieji elementai, sunku dabar pasakyti. Galimas daiktas, kad jie suras kelią prie Lietuvos Socialdemokratų Partijos, o gal sudarys ir savystovią grupę. Tas priklausys tarp kita ko ir nuo artimiausios ateities politines konjunkturos Lietuvoje ir gal dalinai nuo socialdemokratų politikos. *J. Dauginis.*

Del memorandumo.

Kaune, sąrysy su atentatu pries Voldemarą, yra suareštuoti studentai:

Strimaitis Motiejus, Kriščiunas Kostas, Pavilčius Vytas, Laskauskas Antanas, Klišys Jonas, Mešlius Vincas, Čepenas Pranas, Šafas Edvardas, Natkevičius Kazys, Norkus Jonas, Žvironas Antanas, Čereška Leonas ir Jakubenas Kazys. Be to, areštuoti ir ne studentai *Marčiulionis ir Luobikis.* Visus jucs Voldemaras nori atiduoti karo lauko „teismui" pasmerkti, nes jokių įrodymų prieš juos fašistai neturi, o pasmerkti nekaltus žmones Voldemaras butinai nori. Pereitame „Pirmyn" nr. jau buvo rašyta, kad Dr. Staugaitis ir prof. St. Šalkauskas įteike Voldemarui memorandumą su žymių vyrų parašais, prasydami, kad suimtuosius teistų ne karo lauko „teismas" bet paprastas teismas. Buvo paduotas ir memorandumo turinys. Memorandumą pasirašę sekanti Lietuvos visuomenei žinomi, įvairių politinių pakraipų veikejai:

P. Leonas, Dr. K. Grinius, Vik Biržiška, R. Skipitis, F. Bortkevičiene, prof. T. Ivanauskas, Vcl. Biržiška, A. Janulaitis, V. Kreve-Mickevičius, M. Galdikiene, J. Tumas, P. Galaune, Myk. Biržiška, V. Stankevičius, Jonas Šimkus, Dr. L. Bistras, Dr. J. Staugaitis, Z. Toliušis, Dr. med. Avižonis, A Jakštas, E Baroniene, J. Strimaitis, Ant. Tumenas, Ad. Lastas, prof. St. Šalkauskas, Starkus.

Memorandumas šių dienų fasistinei Lietuvai itin charakteringas. Jis parodo kokiose barbariškose sąlygose atsidure Lietuva valdant Voldemarui, jog net tenka maldauti, kad nekaltai areštuoti keliolika studentų nebutų teisiami žmogžudžių karo lauko „teismo", kurio „procedura, del savo greitumo bei paslaptingumo, neduoda ganetinai galimybės visapusiškai isaiškinti reikalo apystovas". Mokyti daktarai ir profesoriai, be abejo, žino, kad Voldemarui ir nerupi isaiškinti „reikalo apystovas", jam reikia nekalto kraujo, kad atbaidžius „teroristus" nuo naujų pasikėsinimų. Proceduros paslaptingumas" Voldemarui yra argumentas ne pries, bet už karo lauko „teismą". Pasirašiusieji turi nuduoti to neišmaną ir su sentimentų argumentais eina pas kruviną šunį maldauti to, kas kiekvienam kulturingam žmogui savaime yra suprantama.

Pasirašiusiųjų tarpe figuruoja ir trys kartus issižadejęs politikos ir visus tris kartus žodžio neištesejęs kunigas J. Tumas. Tumas tautininkas, 1927 m. vasarą jis pats „rinko" „Lietuvio" skiltyse Smetoną amžinu Lietuvos prezidentu, o dabar pats gali praktikoje pamatyti kaip „amžinas" smurtininko prezidentavimas atrodo. „Tautiškoji" sodoma gomora dar neišsaukia viešų kun. Tumo protestų, bet matyt numyleto Antano ir Voldemaro režimas jau pradeda įkasyti ir tautininką Tumą.

Memorandumas galima butų sveikinti, jei jis liestų ne tik tam tikrą areštuotųjų grupę, bet visus patekusius į žmogžudžių karo lauko „teismo" nagus. Pasisakant del vienos grupes ir užtylint kitus tuo pačiu juos lyg pasmerkiama Karo lauko „teismai" yra išnešę Lietuvoje apie 60 mirties sprendimų, iš kurių virs 20 ir yra įvykinta. Ką žino visuomene del paslaptingo Vosyliaus nužudymo? Už ką buvo nužudyti sušimtieji Šiauliuose valstiečiai liaudininkai?

Šiaip jau memorandumas džiugina tuo, kad ir įbaidytame Kaune randasi dar žmonių drįstančių žmogžudžių valdžiai, tiesa, mandagioj formoj, priminti kad ji yra žmogžudžių valdžia. *S. D.*

Latviai protestuoja.

Lietuvos smurtininkai džiaugiasi kai Latvijos valdžia ištreme iš Latvijos kelis politinius Lietuvos emigrantus. Šitame Latvių valdžios žygyje Lietuvos fašistai mato ir latvių „broliškumą" ir širdingų santykių pradžią ir lyg kokį moralį pripažinimą savo niekingam viešpatavimui Lietuvoje. Ir viena ir antra puse nutyli, kad ištremimas emigrantų yra tik įvadas į prekybos sutarties derybas. Fašistų džiaugsmas neilgai tvere, nes, greit po ištremimo, latvių socialistinems organizacijoms pareiskus kolektyvį protestą pries Lietuvos fašizmo terorą, lietuviškieji fašistai chamiškai iškoliojo latvius ir patare „nekišti nosies į svetimą daržą", Iseitų, lyg kultūringas pasaulis neprivalo rupintis tuo, kad gauja niekšų diktatorių Lietuvoje žudo visai nekaltus žmones.

Mums smagu konstatuoti, kad demokratine Latvija supranta tikrą padetį Lietuvoje ir griežčiausiai smerkia fašistinį terorą. Taip Latvių Socialdemokratų partijos kongresas įvykęs š. m. birželio 14—16 d. Rygoj, savo rezoliucijoj aiškiai pasisakė del Lietuvos fašistų valdymo būdų ir vienu balsu nutare pasveikinti Lietuvos Socialdemokratų Partiją nelygiose imtynese kovojančią už demokratišką Lietuvos tvarkymąsi. Rezoliucija skamba sekančiai:

„Latvijos Socialdemokratų Darbininkų Partijos XIV kongresas reiškia griežčiausį pasipiktinimą ir protestą prieš kruviną terorą ir laukines represijas, kuriomis fašistine diktatura Lietuvoje užgniaužė Lietuvos tautos laisvę ir panaikino demokratiją.

„Kongresas siunčia savo broliškus linkejimus Lietuvos Socialdemokratijai jos sunkioje istorijos bandymo valandoje ir ragina ją nenustoti visuomeniško budrumo ir aktingai rengtis iš naujo stoti į kovą už Lietuvos darbo liaudies laisvę ir demokratiją".

X.

Fašistai lenda darbininkus atstovauti.

Į vykstančią Ženevoj Tarptautinę Darbo Konferenciją, Italijos darbininkų smaugejas Mussolini, pasiunte darbininkų „atstovą" fašistą, tulą Rassą. Sudarant komisijas darbininkai minetą fašistų berną ismetė. Tuomet jis pasiskunde darbininkų grupes pirmininkui, bet gavo atsakymą, kad tokie ponai neskaitomi darbininkų a stovais.

Voldemaras į Darbo Konferenciją siais metais irgi pasiunte „darbininkų" delegaciją. Lietuvos darbininkus toje delegacijoje megina atstovauti žinomas fašistas Kaukorius. Jis landžiodamas prie kitų kraštų darbininkų delegacijų vadina save Lietuvos gelžkeliečių profesines sąjungos pirmininku.

Draugai žinantieji aplinkybes išaiškino, kad Lietuvos gelžkeliecių profesine sąjunga uždaryta, jos turtas konfiskuotas, o tos sąjungos pirmininkas Šulaitis areštuotas, žvalgybos primuštas ir ištremtas į Biržų apskritį po policijos priežiura.

Voldemaras matyt ir čia nepasisarmatijo falsifikuoti delegaciją ir pasiųsti į Tarptautinę Darbo Konferenciją, vieton Lietuvos darbininkų atstovų, savo bernus. *N.*

Laiškai iš Lietuvos.

Tautininkų suvažiavimas.

Po gruodžio perversmo tautininkų partija staiga išsiskyre ir kitų musų politinių partijų ir savo padetimi užeme valstybeje priveligiruotą vietą. Karininkų grupe įvykdžiusi perversmą silpniausios partijos va dams atidave valdžią, pasilikdami sau kontrolės, o „reikalui esant" ir vykdymo teises. Tokiu budu tautininkų partija pasidare lyg ir valdančioji partija, nors didesnes įtakos į valdžios sąstatą ir politiką ji ir neturi Tautininkų partijos suvažiavimai, nutarimai, programos netenka vertinti kaipo tam tikros visuomenes dalies balsą, bet jie tik duoda progos valdžios vykintojams pademonstruoti prieš visuomenę, pasigirti „nuveiktais darbais". Visa tautininkų partija santykiuose su diktatūros valdžia primena šunį, kurs pora desetkų žingsnių pries savo poną bega ir įsivaizdina, kad jis veda, nors pribegęs prie kryžkeles visad atsigręžia į poną ir tik pastebejęs kur šis suka, toliau „veda". Tautininkai sudaro diktatoriams „visuomenes" fikciją, tautininkiškųjų peniukšlių balsas galima perstatyti lyg visuomenės pritarimas diktaturos niekšybems.

Po perversmo ir pati tautininkų partija stipriai persimaine — senieji provincijos nariai, matydami kaip fašistų darbai skiriasi nuo seniau bylotų kalbų, atšąla, ar net visai pasitraukia. I jų vietą įšlindo stipriomis alkunemis, plačiomis gerklemis bernuželiai. Tautininkai po perversmo pasidare toji kloaka, kur subėgo partijų perejunai, karjeristai, žmones be principų ir doros ir tie tai „tautiškos idejos" naujokai griežia tautininkuose pirmą skripką. Iždo pinigais penima tautininkų partija išpurpo, dirbtinai paaugo ir su neolituaninkais, „geležiniu vilku" ir laisvai samdomais šnipais provincijoj priskaito iki 3000 narių. Tautininkų partija už teisę iš savo tarpo duoti valdininkus, apmokamus šnipus, už teisę naudotis spaudos, susirinkimų, žodžio laisve išsižadejo savo visuomeninio pobudžio, atsisake nuo pareigos kritikuoti valdžios darbus ir pasidare gryniausia diktaturos liokajų partija. Žodis „tautininkas" dabar Lietuvoję reiškia tą pat, ką ir žodis „šnipas". Tautininkiški valdininkai, šnipai, staugianti ji geležinio vilko padaužos pas mus atstoja visuomenę. Iždo pinigų godus tautininkai be jokių dvejonių pateisina net ir šlykščiausius kruvinos diktaturos darbus. Tautininkai giriasi esą ne luomine partija, bet kaž koks viršluominis, ar visaluominis atmatų rinkinys. Dalinai teisingai, nes luomine partija reiškia atstovauti tam tikrus interesus, reiškia tureti programą, o tarnauti diktaturai, čiulpti iždą galima ir be programos. Lietuvoje rasis daug diktaturos šalininkų, kurie bet gi į tautininkus nesideda, nes buti tautininku reiškia kartu buti diktaturos pastumdeliu. Fašistine diktatura Lietuvoje atstovauja turtingųjų sluoksnių interesus, todel ir „virsluomine" tautininkų partija tiems interesams aklai tarnauja. Toje prasmeje tautininkų partija yra ne tik ne „virsluomine", bet tarnauja isimtinai turtingųjų luomo reikalams. Tautininkų partijos filija — ukininkų vienybe iš pat pirmųjų savo gyvenimo dienų serga džiova ir tik pumpuojamieji iždo pinigai jos gyvybę šiek tiek palaiko. Dabar tautininkai žada kurti „darbininkų vienybę" ir, žinoma, iždo pinigais nusipirks sau burį buvusių federantų, bet nei ukininkų, nei darbininkų diktatura savo pusen nepajegs patraukti, nes diktaturos ukio politika darbininkams ir ukininkams yra griežtai priešinga.

Tautininkų partijos suvažiavimas „atsidejęs isklausė" Voldemaro kalbų užsienių ir vidaus politikos klausimais. Išklausęs suvažiavimas neturejo nieko prie valdžios politikos pasakyti ir tik Lapeno lupomis pareiške, kad turi didelį pasitikejimą „tautos vadams" „Ovacijos" ir „pasitikėjimas" tai yra viskas, ką suvažiavę peniukšlai gali savo „vadams" pasakyti. Gerai dresiruotas liokajus Lapenas savo pranesime pažymėjo, kad tautininkų „santykiai su vyriausybe *del ypatingos padeties* yra ne tokie, kaip seimų laikais". Reiškia ne visuomenine organizacija-partija duoda vyriausybei direktyvas, bet pati yra vyriausybės išlaikomu pastumdeliu. Tai yra diktaturos santykis su visuomene. Diktatura stengiasi kiekvieną visuomeninį judejimą įkinkyti į savo vežimą, o kas nesiduoda įkinkomas, tas yra persekiojamas ir terorizuojamas .Tautininkai už buterbrodą įsikinke į karininkų diktaturos jungą ir dabar kaip tipingi liokajai žiuredami ponui į akis sako „o gal tautos vadai malones...", o gal butų galima mokesnius pertvarkyti..." „o gal" tą, ar kitą ir t. t. Suprantama, kad prie tokių santykių tik įgimti eunuchai ir gali tautininkų partijoj „visuomenes veikejų" rolę vaidinti. Prie tokių priklauso ir staiga iš nebuities iškilęs Lapenas. Ankščiau tą poną Kaune visi žinojo, kaipo kiaulių skerdimo specialistą ir todel koperatyvai jį buvo paskyrę „Maisto" skerdyklos vedeju. Dabar kai visa Lietuva paversta į tautišką skerdyklą p. Lapenas jaučiasi joje lyg tikras mesininkas savo kromely. Prie to p. Lapenas pasirode esąs neblogas liokajus, o todel jis ir tinka tautininkų partijai į „vadus".

Del santykių su kitomis visuomeninėmis, nepriklausomomis nuo valdžios trupinių organizacijomis skerdejų „vadas" Lapenas pareiške, kad į jokius susitarimus su jomis tautininkai neisią, bet užtat jei tas, ar kitas asmuo iš kitų partijų ateisiąs nulenkta galva pas tautininkus jį esą galima priimti ir su juo reikią „bendradarbiauti". Mintis ne Lapeno, bet „paties" Voldemaro. Voldemaras senai jau taip ir daro. Kiekvienas išdavikas, perekinsčikas pas Voldemarą gali gauti prieglobstį. Už niekšus fašistine diktatura kai kada ir brangiai užmoka, ir tokie ponai kaip Vileišis, Turauskas, Dailide, Papečkys, Rimka parodo, kad Lietuvoje norinčių savo įsitikinimais prekiauti yra nemažas skaičius. Ne taip senai Voldemaras ieškodamas susisiekimo reikalų ministerio kreipesi į socialdemo-

kratą inž. Čiurlį siulydamas jam buti ministeriu, bet, žinoma, nieko nepešęs nuejo ieškoti kitur sau liokajų.

Šiaip jau tautininkų suvažiavimas parodęs dar kartą savo visišką priklausomybę nuo diktaturos nuejo istorijon nepalikęs jokio pedsako musų gyvenime, neiškelęs ne vienos naujos minties. Italų pavyzdziu žadamoji kurti fašistine taryba bus, salia jau esamos valstybes tarybos, dar tik nauja įstaiga, kur godus tautininkų „vadai" greičiau dasigriebs iždo spenio ir dalinsis liaudies turtu. Tautininkų partija surišo savo likimą su kruvinos diktaturos likimu ir atejus atsiskaitymo dienai, kai sukilusi revoliucine liaudis nušluos diktaturą, su ta pat diena ir tautininkų partija atsiguls amžinai į kapą.

Severis.

Voldemaro apžvalgos.

Tautininkų suvažiavime Voldemaras „teikesi" padaryti apžvalgą savo užsienių ir vidaus politikos. Užsienių politikoj Lietuva, anot Voldemaro, eina nuo vieno „laimejimo" prie kito. Svarbiausiu, žinoma, laimejimu Voldemaras skaito neišsprestą Vilniaus klausimą ir kolonizacijos sutartį su vokiečiais. Vilniaus klausime Voldemaras tiki laikui, nes girdi „laikas dirba musų naudai", o einant sutartimi su vokiečiais Voldemaras giriasi laimejęs Klaipedos krastą. Kai kas iš lietuvių mano, kad Klaipedos krastui laimeti reikia sužadinti lietuviškąjį to krašto elementą, o Voldemaras yra kitokios nuomones. Jis visą Klaipedą atidave pilnon vokiečių globon, Klaipedos uostą pastate prieš Karaliaučiaus konkurenciją, leido išvaryti lietuvių kalbą iš Klaipedos mokytojų seminarijos, Klaipedos „žemaičius" Voldemaras galutinai atidave germanizatoriams „kulturinti" ir tą viską diktatorelis vadina „laimejimu". Santykiai su SSSR. anot Voldemaro esą geri, nors gautą antausį sąryšy su Litvinovo pakto pasirašymu Voldemaras, žinoma, nutylejo. Santykiai su Pabaltijo valstybemis „vis dar nera tokioje tvarkeje, kaip mes pageidaujame". Iš visos Voldemaro kalbos kyšote kyso mintis, kad „spiauti mums ant to, ką apie mus mano Chamberlain'ai, nes mes turime stiprią kariuomenę ir gerai dresiruotus šaulius". Su tokia užsienių politika Voldemaras tik prieš bebalsius tautininkų piliorius ir gali g rtis. Šiek tiek nepriklausoma publika butų pareikalavusi diktatorelį paslaiškinti ką jis yra padaręs teigiamo Vilniaus klausimui išspręsti, kas padaryta Klaipėdos krastui prie Lietuvos ankščiau prijungti, kur susiartinimas su Pabaltijo valstybemis, kur draugiški sirdingi santykiai su V. Europos demokratinemis valstybemis. Girtis konkordatu laikas butų paliauti, nes toks klerikalams prielankus konkordatas tik Lietuvos klerikalams, bet ne Lietuvai yra naudingas. Visa Lietuvos nelalme yra ta, kad Voldemaras minedamas Lietuvą turi galvoj savo valdžią, ir kas jo valdžiai naudinga ir padeda jai išsilaikyti, tas Voldemaro supratimu ir visai Lietuvai yra „naudinga".

Vidaus politikos apžvalgoje Voldemaras papenejo tautininkus keliomis teisybemis apie tai, kad esą geriau važiuoti geru keliu negu duobetu, geriau esą imti paskola žemomis palukanomis, negu aukštomis ir tt. Be šitų „teisybių" Voldemaras išgyre savo valdymą, nes, girdi, dabar is piliečių suimama mokesnius su pertekliais ir kas met lieką pinigų tautos „vadams" apsirupinti ir t. p. Jei atmesti tuščias pagiras ir nudevetas teisybes, paliks tik vienas „pažadas" sufašistinti savivaldybes. Anot Voldemaro į savivaldybes reikia išrinkti tokius žmones, „kurie butų ištikimi nepriklausomai Lietuvai", be to „jie turi būti dori ir nusimaną savo pereigose". Tai ir tiek apie savivaldybes. Kaip matyt, Voldemaras diktuos, kas turi buti į savivaldybes išrenkamas ir sugalvos kokį tai mastą išrinktųjų dorumui matuoti. „Nusimanymas" Voldemaro akyse supuola su turtingumu (turto cenzas), o „ištikimybe" Lietuvai ir „dorumas" su mokejimu šunuodegauti prieš fašistus. Voldemaras sako, kad dar šįmet rudenį tures įvykti nauji savivaldybių rinkimai. Matomai, pasistiprinęs paskutinių dienų kruvinu teroru pries demokratus Voldemaras ryžtasi darkyti savivaldybes ir tam net skiria terminą—ateinantį rudenį (o jei ne rudenį, tai pavasarį?). Skystas Voldemaro pranesimas vargiai ar galejo patenkinti ir sočius tautininkų „atstovus", nors nei diskusijų, nei pasisakymo del valdžios politikos suvažiavimui nebuvo leista padaryti. Vidaus politikoj Lietuvoj tiek yra prisirinkę opių klausimų, tiek gelų, jog tik visai beteisiai galvijai, pasivadinę tautininkų suvažiavimu, galejo pro tuos klausimus praeiti jų nepajudinę.

P. P.

Isidemetini faktai.

Ne kiek senai laikraščiai paskelbe trumpą žinutę, kad žinomas Lietuvos visuomenes veikejas, buv. Rusijos Dumoj atstovu nuo Suvalkijos, pris. advokatas *Andrius Bulota* drauge su žmona, Mariampoles karo komendanto nutarimu išsiųstas visam karo stoviui į Varnių koncentracijos stovyklą.

Tai paprastas, kasdenis reiškinys, apie kurius Lietuvos piliečiai nuolat girdi, tai dienraščių chronikos žinute, kokių galima kasdieną Lietuvos laikraščiuose pasiskaityti. Tokios žinutes jau nieko nestebina: „karo komendantas", „karo stovis", „Varniai", jau pasidare Lietuvoj tokiais trafaretiniais terminais, kad į juos kaip skaitančioji taip ir neskaitančioji „visuomene" demesio nebekreipia. Ir iš tikrųjų, bene čia kokia naujiena? Tokia bukle tveria, su maža pertrauka, Lietuvoj nuo pat pradžios vokiečių okupacijos laikų. Jau penkiolika metų, kaip lietuviai gerai žino ką reiškia aukščiau sumineti vardai ir nežino kas su jais rytoj atsitiks. Trumpame žmogaus gyvenime penkiolikos metų laikotarpis yra pakankamas, su tokia bukle atsiprasti.

Jei okupantai vokiečiai pagrobę Lietuvą terorizavo, kankino musų žmones, isveždavo juos ir uždarydavo į savo lagerius, jei lietuvis laukdavo kas mielą dieną atsibaladojant vokiečių žandarų, tai kas lietuviui jei ir fašistiniai okupantai eina vokiečiais pramintu taku? Okupantai, kaipo tokie, visuomet žiaurus ir visi vienodi. Jie tik žiauriomis priemonemis ir tegali šeimininkauti okupuotame krašte. O lietuvis kantrus žmogus, jis prie visako pripranta.

Taip atrodo negalvojant. Bet nors kiek pagalvojus tenka pripažinti, kad šis penkiolikos metų Lietuvos istorijos lapas yra labai liudnas. Jis liudnas ne todel, kad vokiečiai okupantai daugybę musų piliečių savo lageriuose numarino, ne todel, kad savi fašistiniai okupantai kur kas žiauresni už buvusius vokiškus žandarus ir ne todel, kad pris. advokatas Andrius Bulota atsisedo ton vieton, kame jau tukstančiai Lietuvos sunų sedejo ir tebesedi, bet tenka nuliusti todel, kad matai kaip išsigimsta, degeneruojasi musų žmones, susidarydami sau išvirkščias pažiuras į Lietuvos tvarką.

Vokiečių okupacijos laikais buvo Lietuvoj žmonių (A. Smetona ir K-o), kurie vokišku žandaru labai buvo patenkinti ir net ruosesi su juo sudaryti amžinus ryšius. Bet buvo ir tokių, kurie žiauriaus vokiško žandaro nekente ir dejo pastangas nuo jo atsikratyti. Tuo tarpu lietuviškąjį dar žiauresnį fasistinį žandarą šie pastarieji skaito broliu! Jei norasite, paduosiu ir faktus.

Kuomet anais metais vokiski okupantai, musų žmones kankino ir be daugybes kitų buvo išbaladoję

į lagerius musų gerai žinomus visuomenes veikejus *J. Vileišį* ir *A. Janulaitį*, tai visi piktinosi vokiečių barbariškumu. O kai šiandien fašistiniai okupantai elgiasi su Lietuvos piliečiais dar žiauriau, tai „visuomene" tyli, o p p. Vileišiai ir jiems panašus, už riebias algas padeda fašistams tuos žiaurumus vykdyti!

Sunku net įsivaizdinti kaip ir iš kur tokios išvirkšcios pažiuros gali pas žmones gimti. Jei tok'e svieto perejunai kaip Voldemaras, pasipelnymo tikslu smaugia Lietuvos žmones, tai ir dyvų nera — korikai visi tik iš virves ir gyvena Bet kai demokratai, kurie skaite save idealistais, sakesi stovį liaudies reikalų sargyboj, giną liaudies teises, dabar nuejo korikui pamačion, tai tokiems žmonems vardo reikia paieškoti.

Vienok, tenka pasakyti, kad tie parsidaveliai, Lietuvos liaudies kovų už išsilaisvinimą nesustabdys. Anksčiau ar veliau slegiantis fašistinis okupantas vis viena bus nublokštas. O tuomet liaudis su panieka žiures į tuos išdavikus, kurie sunkioj kovos valandoj ją apleidę nuejo fašistams bernauti. *P. Šp.*

Linkevičių šauliai užmuše.

Š. m. gegužes 31 d. „L. A." paskelbe apie „naują plečkaitininkų auką" Linkevičių. Pereitame „Pirmyn" nr. aprašeme, kaip sauliai besibastydami po mišką persove Linkevičių. Kadangi musų aprašymas buvo visai teisingas tai „L A" neliko nieko daugiau, kaip po Linkevičiaus mirties parašyti irgi tiesą, nors ir ne pilną. „L. A." nesako, kad Linkevičius važiavo įsilakęs smetoninės, o taip pat užtyli, kad ir Linkevičius į šaulius šove, o šie iš baimes net nebepastebejo su kuo reikalą turi.

Užmušė provokatorių.

Kaišiadorys Pas mumis žvalgyba siunta nemenkiau negu kur kitur. Negaledama susekti slaptų organizacijų parinkdineja gudresnius provokatorius, kurie lenda į žmon'ų tarpą prisidengdami dideliais fašistų priesais. Tokis provokatorius musų apylinkej buvo Uscila iš Naručionių kaimo. Jis yra tas pats kuris s. m. balandžio men. su žvalgyba prikamšiojo Kauno Socialdemokratams nelegales literaturcs, kuris noredamas daugiau gauti pinigų, melagingai liudijo prieš savo apylinkes gyventojus, įkišdamas į kalejimą nekaltai apie 30 asmenų. Už judošiaus darbą gavo nuo žvaldybos apie 1000 litų.

Už šį niekšišką darbą š. m. gegužes 29—30 naktį tapo užmuštas.

Ant rytojaus subego gaujos šnipų aiškinti savo prieteliaus mirtį, bet nic nieko nesurado. Palydejo tik 3 šnipai.

Charakteringa, kad „Lietuvos Aidas" bliaudamas apie terorą del šio įvykio neprasitare nei vieno žodžio. O visgi vertejo pareikšti „užuojautą" del savo šunelio mirties. *Kr.*

Laiškas iš Rygos.

Jau šešti metai kaip gyvuoja Rygoj pažanglojo jaunimo draugija „Ruta". Draugijos įkurėjų tikslas buvo labai kilnus: Suburti visą Rygos lietuvių demokratiniai nusistačiusį jaunimą į vieną bendrą organizaciją, prieš įsisiubavusį vietinį klerikalizmo siaubą.

Draugijos narių tarpe kartas nuo karto pasireikšdavo nuomonių skirtumas, bet tai buvo normalus reiškinys, nes draugijos sąstatas buvo labai margas. Šiaip jau visi draugijos nariai kupini geriausių norų ir pasiryžimo eidavo isvien po demokratijos veliava. Ar draugijos įkurejai pasieke tikslą, ar išsipilde jų geri norai, nesirengiu čia atsakyti — tesprendžia mielas "Pirmyn" skaitytojas iš žemiau paduodamų faktų.

Iki 1927 metų pavasario draugijos narių darbuote pasižymejo dideliu aktingumu, kaip ir pridera darbo liaudies jaunimui. Bet apsiniaukus Lietuvos padangei gime nauji uždaviniai. Demokratinis jaunimas negalejo pasilikti šaltu stebetoju to viso, kas dejosi Lietuvoj. Pradžioj 1927 m. prasidejus politinei emigracijai iš Lietuvos, atsidure nemažas emigrantų skaičius ir Rygoj. Aktingesnieji rutiečiai pakviete ir juos prie bendro darbo. Pastarieji nieko nelaukdami sutiko prisideti, kad prapletus draugijos veikimą, bendromis jungtomis jegomis butų lengviau kovoti su demokratijos smaugiiais.

Po Taurages sukilimo, kuomet Lietuvos šakalai— fašistai pradejo žudyti geriausius Lietuvos sunus, radosi reikalas dar labiau dirbti, dar griežčiau stoti pries fašistinį terorą. Tuo laiku sujudo protestuoti visas pasaulis, protestavo kilni Latvijos demokratija, taigi akyvaizdoj Taurages skerdynių negalejo ramiai sedeti ir „Ruta". Tuometine „Rutos" valdyba pasiunte Smetonos — Voldemaro kraugerių valdžiai griežtą protestą.

Visiems buvo ir yra aišku, kad „Ruta" turi tikrą liniją ir eina teisingu keliu, dirbdama naudingą visuomenei darbą. Tik visa beda su tais musų lietuviškais studentais, jie vis kaip ne svietas — jie nieko negali, bijo... Rutečių tarpe buta jų keleto. Per visą laiką jie stengesi įsibrauti į valdybą, užimti vadovaujamas pozicijas Bet kai prasidejo bendras darbas su politiniais emigrantais, dalis studentų pabugo ir pasišalino. Kitus tokios rušies ponaičius prisejo išvyti iš draugijos. Liko tik du, bet ir šitie per visą laiką venge bendro darbo ir visaip stengesi „Rutai" pakenkti. Iš tikrųjų gaunasi liudnas reiškinys, kai palygini kitų despotiškai valdomų kraštų studentiją, kuri yra viso demokratiškai revoliucinio sąjudžio širdis, su musiškiais lietuvininkais. Atrodo lyg jie butų kokia evnuchų kasta: be idejų, be energijos, be kraujo, be gyvybes. O kurie kiek judresni iš jų, tai lyg tos pyles — tik ir ieško kuo čia gurkšį prisikimšus.

Tai Lietuvos beda, tai musų geda!

Tuo pačiu laiku kai del tam tikrų priežasčių aktingesni vietiniai draugai ir emigrantai apleido „Rutą" ir deka likusių draugų pasyvumui, renkant valdybą, minetiems dviems studentams pasiseke įsibrauti į vadovybę ir užimti pirmininkavimo pozicijas. Tada jie jau nesivaržydami pradejo prie kiekvienos progos kalbeti, kam čia, girdi, prieš Voldemaro žiaurumus protestuoti, „mums su emigrantais nepakeliui" ir t. t. Tačiau įsišaknijusi demokratinė nuotaika ir tradicijos rutiečių tarpe vis tik pasiliko ir nematant prasidejo bruzdejimas, pasigirdo balsai „vyti juos laukan". Dabartiniai įvykiai Lietuvoj, tą dalyką pagreitins, ko aš nuo sirdies ir palinkečiau.

Vienok esu tikra, kad kaip tik Lietuvoj grįš demokratine tvarka, tai tie poneliai nieko nelaukdami vel pasivadins save liaudininkais, kaip kadaise kad buvo.

Ką čia reiškia savo nuosavu kailiu pamainikauti!

Negaliu nutyleti dar poros dalykelių. Dabar kai Lietuvos budeliai dar pasiučiau pradejo žudyti geriausius Lietuvos žmones, radosi vel reikalas protestuoti. Bet „Rutos" valdybos niekaip niekur nebuvo galima surasti — musų studentellai vel paspruko, pasislepė. Tuomet „Rutos" nariai nieko nelaukdami, prie visos eiles protestų pridėjo ir „Rutos". (Šiomis dienomis turi įvykti draugijos susirinkimas, pamatysime, ar ponai studentai atvyks, o atvykę kaip pasiaiškins).

Iš tų dviejų studentų, vienas yra gana gera davatka. Š. m. birželio m. 2 d. vietos katalikai surenge eiseną po miestą su bažnytinemis veliavomis. Eiseną vadovavo Romos nuncijus Cechini, tas pats, kurį anais metais, Voldemaro ir Smetonos sukurstyti Kauno stud. tautininkai apmete supuvusiais kiaušiniais.

Tai pirmas Rygoj viesas katalikų paradas. Jis matomai plaukia is sudaryto per Mejerovičių konkordato, bet latviai į tokius dalykus labai saltai žiuri ir nera linkę pasekti ano laiko Lietuvos tautininkus „patriotus".

Taigi šioj procesijoj dalyvavo ir musų kalbamasis studentas davatka. Jis yra vienoj lietuvių mokyklos mokytoju. Ir nebutų taip nuostabus faktas, kad jis susirinkęs savo mokyklos vaikučius nubildejo į tą paradą— nauja pramoga villoja. Bet jis eidamas procesijoj pamate salygatvy bestovincius tos pačios mokyklos vyr. klases mokinius ir prisiskubinęs prie jų paliepe prisideti prie parado. Mokiniai nepaklause. Tuomet musų studentelis įpykęs nesugriebe ant greitųjų nieko baisesnio, tik pagrasino mokiniams neduosiąs bilietų į teatrą (Mat Rygoj tuo metu viesejo Kauno drama) bet mokiniai nepabugo ir pasijuokę is savo mokytojo dievotumo, nuejo savais keliais.

Taigi ir mes turime tokių studentų kaip ir Kauno universitetas.

Studentija tai Lietuvos ateities viltis, tai vis busimieji priešakiniai žmones. Ale beda tai tautai, kuri kenčia aplinkybes, auklejancias ne savystovius žmones, bet visokių vejų lankstomus vergus.

* * *

Tuojau po sušaudymo Šiauliuose keturių valstiečių liaudininkų ir žiauriai nukankinto studento Vosyliaus, sujudo latvių visuomene: įvairios draugijos, politines ir kulturines organizacijos pareiške protestus, pradejo rinkti kolektyvius parašus po protestais. Protestus pasiraše daug žymių visuomenes veikejų, juristų, mokytojų, žurnalistų ir t. t. Iš lietuvių teprotestavo tik d-ja „Ruta" (jos nariai) ir dar „Laisvo Žodžio" Redakcija. Kiti lietuviai rado reikalingu geriau tyleti. Kitais žodžiais tariant — sutiko su fasistų vykdomomis Lietuvoj skerdynemis.

Tuo laiku, kai latvių visuomene reiške Voldemarui griežtus protestus, Latvijoj dejosi ne visai paprasti dalykai, butent: Latvijos politine policija nei iš šio, nei iš to pradejo daryti politinių emigrantų tarpe kratas ir arestus. Dar keisčiau atrodo, kad latviškoji policija klausinejo politinių emigrantų su kuo jie turi Lietuvoj ryšius, kokios ten yra politines organizacijos ir t. t. Berods kontaktas Latvijos Demokratines Respublikos policijos su Lietuvos fašistine žvalgyba, butų negalimas. O gal policija visur vienoda?

Areštuotųjų tarpe buvo keletas kalbančių tik lietuviškai. Radosi reikalas vertejo, bet ir tas pareigas nežinia kodel atliko ne kas kitas, tik Voldemaro *šnipas stud. Palekauskas.* Matyt šis ponelis užsimojęs yra tapti tarptautiniu žvalgybininku!

Tuo budu gal ir ne visai tikslu butų mesti kaltinimas visiems musų studentams del neveiklumo...

* * *

Ne kiek senai aplanke Rygą Lietuvos žurnalistų grupe ir valstybine drama. Visi latvių buvo sutikti labai šaltai ir su protestu. Pavyzdžiui, laike žurnalistų banketo pas konsulą Gylį, latvių žurnalistai nedalyvavo. O nusiuntus pakvietimą „Jaunakas Zinias" redaktoriui ir leidejui, pasiuntinio akyse pakvietimas buvo suplešytas ir įmestas į popierių krepšį.

Suruostame antrojo Voldemaro „oficiozo" redakcijos „Segodnia" bankete rado vietos dalyvauti, be parsidavusių fašistinių žurnalistų ir „Lietuvos Žinių" atstovas *Kardelis.* Vadinasi opozicija!

Ne geriau išejo ir su dramos gastrolemis. Latvių kolegos iš mandagumo gal ir palaike, bet traktavo visus kaipo *fašistus* O Latvijos visuomene demonstratyviai atsuke gastrolieriams nugarą. Per visus trijų dienų vaidinimus, teatras butų buvęs tuscias jei ne suvaryti iš lietuviskų mokyklų mokiniai ir šiaip jau kontramarkes megstanti publika.

Is visur girdėjosi latvių balsai, kad: — nelaikas laike maro kelti balius! —

— Aušros sunus ir dabar kenčia, velka jungą, o piktasis genijus skrajodamas po Kauną, ieško kruvinų aukų! —

Valio latviams už pareikštą užuojautą! Lietuvos demokratija to niekuomet neužmirš.

Domicele Brazaite.

Vilniaus krašte.

Jei jau visiems žinoma tiesa, kad aklas nemato spalvų, kurcias negirdi garsu, tai prie to reikia prideti, kad čionykščiai Voldemaro klapčiukai iš „V. Rytojaus" neturi paprasčiausios nuovokos. Jie sakosi esą tautos išrinktieji, paskirti čionai buti lietuviškai visuomenei „vadais" o rašo štai kokius dalykus:

> „Susiburę Vilniuje Lietuvos begliai, kurie save vadina socialdemokratais, gegužes 1 d. vaikščiojo kartu su lenkais Vilniaus gatvemis ir rode savo ištikimybę socializmui. Per Dievo Kuno šventę *jie irgi dalyvavo procesijoj*". (Musų pabr.).

Ką jie čia esą norejęę parodyti, „V. Rytojaus" pišorius nežinąs, bet speja, kad tai busią losimas į du frontu—„Bogu svečka i čortu kočerga".

Po visos eiles „V. Rytojaus" pisoriais prirašytų kvailysčių, šis triukas dar kartą parodo kokias ubagiškas žinias teturi čionykščiai „tautos vadai" apie šio krašto gyventojus. Su tokiu „žinių" bagažu rodos butų geda prievarta bruktis į „vadus", nes Vilniaus turgaus bobelkos tuose klausimuose kur kas daugiau nuvokia, ir visgi į „vadus" Vilniaus krasto lietuviškai visuomenei nepretenduoja.

* * *

Vilniaus krasto lietuvininkai tur but jau visi yra girdejęę apie laikraštuką „Życie Ludu", kuris sakosi esąs skiriamas „dla miast i wsi", o kai kas iš lietuvininkų dar prideda: „i ubikacji". Šis pridečkas duotas todel, kad toji gazietele visą laiką sniukštineja po sąšlavų duobes ir po tokias vietas į kurias karalius pesčias eina. Bet štai nei iš šio, nei iš to, šis mizerija splove į savo naturalį paskyrimą ir išdidžiai šoko mokinti, kaip Vilniaus krašto lietuvininkai privalo tvarkyti savo švietimo reikalus!

Paskutiniame „Życie Ludu" numery p. Kazimieras Veleckis, straipsny „Fatalne skutki" išdrože net ištisą pamokslą „Kulturai", „Rytui" ir „šv. Kazimierui", nurodinedamas kaip tos lietuviškos draugijos privalo tartis ir tvarkyti esančias Vilniaus krašte lietuviškasias mokyklas!

Tai istikrųjų reikia netureti ne už skatiką sarmatos, kad griebtis tokio mokytojo roles. Išeitų tarytum čionykšte lietuviškoji visuomene nebeturetų žmonių, kas rupinasi jos švietimo reikalais!

Mes nors budami čionykščių lietuviskų hiper „patriotų" politiniais priešininkais, bet negalime su jais nesutikti, kai jie pakartotinai pataria p. Veleckiui nesikišti su savo asenizacijos vežimeliu į Vilniaus krasto lietuvių reikalus. *X.*

Perskaitęs „Pirmyn" duok kitam.

Ats. Redaktorius ir leidėjas: Stasys Dainauskas. Spaustuve „ZORZA", Vilniuje.